

MOBİL İLETİŞİM ORTAMLARINA UYUM SÜRECİNDE MUHABİRLİK PRATİKLERİ: ANADOLU AJANSI ÖRNEĞİ

REPORTING PRACTICES IN THE PROCESS OF ADAPTATION TO MOBILE COMMUNICATION ENVIRONMENTS: THE EXAMPLE OF ANATOLIAN AGENCY

Kurbani GEYİK
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Radyo Televizyon ve Sinema ABD
Doktora Öğrencisi
kurbanigeyik1@gmail.com

ÖZET

Gazetecilik alanını kuşatan mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak muhabirlik pratiklerinde yaşanan değişim, çalışma kapsamında ele alınmıştır. Muhabirlik pratikleri, içinde bulunduğu toplumsal dizaynın ekonomik, sosyal ve politik dinamikleriyle diyalektik bağı bulunurken, mobil iletişim teknolojileri alanındaki yeniliklere uyum sürecinde de dönüşüm geçirmektedir. Karakteristik üretim tarzına odaklanmakla alandaki gelişmeler daha görünür olabilmektedir. Muhabirlik alanlarının, mobil iletişim teknolojilerinin oluşturduğu yeni iletişim ortamına uyum süreci, amaçlı örnekleme yöntemi esas alınarak çalışma odağı seçilen Anadolu Ajansı (AA) özelinde ele alınmakta ve bu kurumda görev yapan alan muhabirlerinin faaliyetleri araştırmaya rehberlik etmektedir. Katımlı gözlem yönteminin tercih edildiği çalışmanın bulguları, mobil iletişim teknolojileri temelinde sürekli yenilenerek farklı bir boyut kazanan yeni mobil iletişim ortamlarında muhabirlik pratiklerinin yeniden dizayn edildiğini, bu dizaynın sonucunda muhabirlerin haber kaynaklarına daha fazla bağımlı hale geldiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhabirlik, Gazetecilik, Mobil İletişim

ABSTRACT

The change in the reporting profession due to the developments in mobile communication technologies is discussed within the scope of the study. While journalist practices have a dialectical link with the economic, cultural and political dynamics of the social design they are in, they also undergo transformation in the process of adapting to innovations in mobile communication technologies. By focusing on the characteristic production style, developments in the field can be more visible. The adaptation process of reporting areas to the new mobile communication environment created by mobile communication technologies is handled specifically for the Anadolu Agency, whose research focus is selected based on the purposeful sampling method, and the news production process of the field reporters working in this institution guide the research. Findings of the study in which the participatory observation method was preferred, reveal that the news organization-production process are re-designed in the new mobile communication environments. As a result of this design, it has been determined that reporters become more dependent on news sources in accessing the information needed for the news.

Keywords: Reporting, Journalism, Mobile Communication

GİRİŞ

Muhabir, halkın gereksinim duyduğu haberlere ilk ulaşan, iletişim araçlarını kullanarak edindiği bilgiyi gazetecilik alanının yerleşik kuralları ve bağlı olduğu basın kuruluşunun yayın politikasına göre düzenleyip, belirli haber formatında aktaran medya profesyoneli. 17. yüzyıla kadar, haber değeri taşıyan mesajı çarşı ve pazarlarda bağırarak duyuran “tellallar”, resmi haberlerin kaydedildiği belge olan “Acta Publica” ve elle yazılan haber mektuplarıyla toplumsal haberleşme sağlanırken, matbaanın icadının ardından ortaya çıkan gazeteler daha geniş bir bölgede, çok daha fazla sayıda kişinin haber gereksinimini karşılamış, içerik açısından da geliştirilmesi ihtiyacına bağlı olarak muhabirlik mesleği ortaya çıkmıştır. Daha önce haber mektubu yazarları, ajanlar ve kuryeler aracılığıyla haber üretimi yapılırken gazeteler zamanla bunlarla yetinemez hale gelmiş, profesyonelce ve hızlı haber almak amacıyla tam gün görevlendirilen muhabirlerden yararlanma yoluna gidilmiştir (İnuğur, 1993, s. 143). Sloan ve Parcell (2002, s. 145), Amerikan basın tarihini ele aldıkları *American Journalism* adlı kitaplarında, 18. yüzyılda muhabirlerin haber üretimini çok zorlu bir mücadele neticesinde gerçekleştirebildiklerini belirtirler. Söz konusu dönemde, baskı ofisine uzak bölgelerde haber kaynaklarına ulaşabilmek için at sırtında saatlerce yolculuk yapmak durumunda kalan muhabirler, topladıkları bilgiyi ise tırnaklarına, gömlek yakalarına yazarak ve bir kısmını da hafızada tutarak kaydetme gibi yöntemleri kullanmışlardır. Ancak daha sonraki dönemlerde, iletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler, haber üretim sürecini hızlandıran yeni araçların ve yöntemlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Yeni icat edilen iletişim araçlarının ilk kullanılmaya başlandığı mesleklerden biri muhabirliktir. Muhabirlerin üretim tarzını da belirleyen iletişim araçları, bu alandaki teknolojik gelişmelerle sürekli yenilenecek haber üretim pratiklerini yeniden tasarlamaktadır. Gazetecilik tarihinde, yakın döneme kadar haber üretim sürecinin önünde önemli bir engel teşkil eden zaman ve mekân faktöründen kaynaklı sorunlar, mobil iletişim teknolojileri sayesinde önemli ölçüde aşılmıştır.

İnternetin kapsam alanının genişlemesi, akıllı cep telefonu ve tablet bilgisayar gibi cihazlara erişimin kolaylaşması, istenilen her yerden iletişim ağına katılma imkânı sunmaktadır (Başaran, 2010, ss. 145-146). Özellikle son birkaç yıldır, mobil internet ve akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla anlık iletişim imkânı sunan mobil iletişim uygulamaları geliştirilmiş, bu yeni mobil uygulamalar iletişimin önündeki zaman ve mekândan kaynaklanan engelleri neredeyse tamamen ortadan kaldırmıştır. Sağlık, eğitim, medya gibi hemen hemen tüm alanlara nüfuz eden mobil teknolojiler, insan etkinliklerinde belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Castells, 2013, s. 26). Medya alanında kullanımı yaygınlaşan mobil iletişim teknolojileri, muhabirlerin çalışma alanlarının önemli bir parçası olarak, özellikle haber organizasyonu kapsamında haber merkezi ile haber kaynakları arasında yeni bir iletişim ortamı sunmaktadır. Bu yeni mobil iletişim ortamlarından WhatsApp, Twitter, Instagram ve Facebook gibi platformlar aracılığıyla şekillenen haber üretim sürecinde rol alan muhabirlerin, haber merkezi ve haber kaynakları ile olan ilişkileri, üstlendikleri sorumlulukları da bu ortama göre uyarladıkları düşünülmektedir. Her yıl Reuters Enstitüsü tarafından hazırlanan Dijital Haber Raporu (Newman, 2019), bu noktada önemli bir yeniliğin bilgisini sunmaktadır. İletişim uygu-

laması WhatsApp'a dair önemli verilerin yer aldığı raporda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde söz konusu mobil iletişim platformunun artan önemine işaret edilmektedir. Türkiye'de de bu tür iletişim platformları, muhabirlerin habere dair bilgi ve görsellere ulaşmasının çok daha ötesinde, haber organizasyonu ve üretim süreçlerinin her aşamasının şekillendiği yeni bir iletişim ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhabirlerin haber kaynağı ve bağlı olduğu haber merkeziyle ilişkilerinin bu yeni iletişim ortamlarında yeniden dizayn edilmiş olabileceği düşüncesinden hareketle, bu yeni dizaynın muhabirlik pratiklerine nasıl yansıdığı, çalışmamız kapsamında ele alınmıştır.

Mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak gazetecilik alanında ortaya çıkan yeniliklerin sadece teknolojinin etkisi altında tasarlanmadığı, içinde geliştikleri yapıdan da etkilendiği varsayımından hareketle, muhabirlik alanında yaşanan değişim, iletişime eleştirel ekonomi politik yaklaşımın sunduğu perspektiften yararlanılarak analiz edilmiştir. Muhabirlik alanının analizinde teknolojik değişimin sonuçlarıyla birlikte değişimin yaşandığı koşulların bütüncül bir yaklaşımla dikkate alınması önem arz etmektedir. Mobil iletişim teknolojilerinin muhabirlerin çalışma alanlarıyla ilişkisinin bu bağlamda incelenmesinin, tartışılmasının, yeni iletişim ortamları, kaliteli haber üretimi ve demokrasi ilişkisi üzerinde de anlamlı katkıda bulunabileceğine inanılmaktadır.

Mobil iletişim ortamlarının muhabirlik mesleği üzerindeki etkisini anlamaya yönelik, katılamalı gözlem yönetimi kullanılarak yapılan araştırmamızda, Türkiye'de en fazla muhabir istihdam eden basın kuruluşlarından AA'nın Ankara'daki muhabirlerinin çalışmaları ele alınmıştır. 24 Ocak-1 Şubat 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen gözlem sürecinde, AA muhabirlerinin takip etmek üzere görevlendirildiği alanlarıyla ilgili bir etkinlik, olay ya da programı haberleştirme aşamalarına tanıklık edilmiştir. Elde edilen bulgular, "muhabir ve haber kaynağı ilişkileri", "haber toplama teknikleri", "muhabirlerin haber metinlerini düzenleme yöntemi", "haberlerin görselleştirilmesi" ve "haber metinlerinin dağıtımı" şeklinde kategoriler oluşturularak analiz edilmiştir.

Öte yandan, geleneksel haber üretiminden yeni haber üretim pratiklerine geçiş sürecinde genel olarak habercilik/muhabirlik ve yeni iletişim teknolojileri, literatür taraması yapılarak ele alınmıştır.

1. Gelenekselden Mobil İletişime Muhabirlik Pratikleri

Muhabirlik mesleğinin tarihsel gelişim sürecinde, alanın faillerinin esas sorumluluğu olan haber üretimi gerçekleştirilirken birçok yöntem kullanılmış, iletişim alanındaki teknolojik icatlarla birlikte üretim biçimleri yeniden tasarlanarak geliştirilmiştir. İlk kitle iletişim aracı olan gazeteler, muhabirlik mesleğinin de tasarlandığı ilk teknolojik kurum olmuştur. 17. yüzyıldan itibaren, gazetelerin toplumsal hayatın parçası olmaya başlamasının ardından muhabirlik alanında üretimi biçimlendiren yerleşik kurallar oluşmaya başlamış, günümüze kadar ekonomik, sosyal, kültürel ve iletişim alanlarında yaşanan gelişmelere bağlı olarak dönüşüm geçirmiştir. Basın tarihinin ilk dönemlerinden bu yana dinamik bir görünüm arz eden muhabirlik alanında, sırasıyla telgraf, daktilo, telefon, telsiz, radyo, teleks, televizyon, bilgisayar, uydu, internet, mo-

bil internet ve mobil akıllı telefonların kullanılmasıyla birlikte haber merkezi ve haber kaynaklarıyla ilişkiler, haber toplama, haber metinlerini düzenleme, görselleştirme ve dağıtım yöntemlerinde adeta bir evrim süreci geçirilmiştir.

Gazetecilik alanının ilk dönemlerinde, iletişim imkânlarının yetersiz olmasına bağlı olarak haber kaynakları, haber konuları, haber toplama ve yazma teknikleri, dağıtım imkânları da çok sınırlıydı. Gerek ulaşım gerekse iletişim alanındaki engeller nedeniyle muhabirlerin buldukları bölgelerin dışında yaşanan gelişmelerle ilgili haber üretim sürecinde, yerinden haber toplama tekniğinden ziyade birebir yüz yüze iletişim kanalıyla olayın tanığı insanlarla konuşarak haber toplama yöntemini kullanmak durumunda kalmışlardır. Bu yöntemi kullanırken, haber kaynağı olarak da gezginciler, gemi kaptanları ve tüccarlar en çok başvurulan haber kaynakları olarak bilinmektedir (Sloan ve Parcell, 2002, s. 145).

Muhabirlerin, modern basın öncesinde buldukları noktaya yakın bölgelerde bizzat yerinden haber topladıkları, uzak bölgelerde ise gezginci, tacir, gemi kaptanları aracılığıyla habere erişirken, haber için gerekli bilgiyi de kâğıt kalem kullanarak veya hafızalarında tutarak kaydettikleri ve daha sonra baskı merkezine bizzat giderek haberlerini elle yazdıkları bilinmektedir. Muhabirler, haber toplama yöntemlerinden ikincil kaynak kullanımında da çok yakın döneme kadar uzun zaman alan bir yöntemi kullanmak durumunda kalmışlardır. Howard (2017, s. 9), 20. yüzyılın ortalarında muhabirlerin, devlet istatistikleri, mahkeme ve arşiv kayıtları gibi ikincil haber kaynağına erişim sürecinde ilgili kuruluşların mekânlarını ziyaret etmeleri gerektiğini ifade eder. Söz konusu dönemde, ikincil kaynakları edinmek, okuma ve analizini yaparak haberde kullanılacak bilgiyi toplamak, çok fazla zaman alan habercilik faaliyetidir.

Bu yöntemlerle haber kaynaklarına erişim ve haber için gerekli bilginin toplanması, yazılması ve baskı merkezine iletilmesi uzun zaman alırken, muhabirlik alanında haber üretim sürecini hızlandıran ilk önemli yenilik, telgraf hatlarının kullanılması olmuştur. Gazetecilik tarihinde telgraf hattını ilk kullanan basın kuruluşu Baltimore-Patriot Gazetesi olurken, bu hat üzerinden aktarılan Temsilciler Meclisi'nin Oregon sorununa dair haberin son bölümünde yer verdiği "Bundan böyle Washington haberlerini 2 saat içinde iletilecek durumdayız" ifadesi, 19. yüzyılın son dönemlerinde yapılan habercilik alanına ilişkin hız algısının daha iyi anlaşılmasını sağlaması açısından önemlidir (Kars, 2015, s. 46).

Türkiye'de ise yakın bir geçmişe kadar muhabirlerin haber üretim faaliyetlerinde, iletişim alanındaki engeller nedeniyle büyük zorluklar yaşanmıştır. Coşkun'un editörlüğünü üstlendiği, Kendi Anlatımlarıyla Duayen Gazeteciler adlı çalışmada, Türkiye'de yeni iletişim teknolojilerinin muhabirlik alanında henüz kullanılmadığı dönemlerde görev yapan basın çalışanlarının haber üretim pratiklerine ilişkin anlatımları aktarılırken, muhabirlik pratiklerine ışık tutulmaktadır. Dönemin muhabirlerinden Ercan San'ın anlatımlarında, iletişim alanındaki engeller nedeniyle haber üretiminin çok zaman alan bir faaliyet olduğunun altı çizilmektedir. Kitapta, 1950'li yıllarda Ankara'da görev yapan Ercan San'ın, muhabirlik pratikleriyle ilgili şu ifadelerine yer verilmektedir:

Bir siyasi liderle yurt gezilerine çıktığımız zaman 4-5 gazeteci bir araç kiralar ve onunla takip etmeye çalışırdık. Ankara'dan çıktuktan 20-25 gün sonra Ankara'ya dönebilirdik. Çok uzun ve zor seyahatlerdi. Telefonla yazma imkânı da çok kısıtlıydı. Hatırlıyorum, rahmetli Ragıp Gümüşpala ile çıktığımız bir seyahatte Artvin'de 6 saat telefon başında bekledikten sonra Ankara'ya ulaşamadım. Haberimi ancak telgrafla geçtim. O da herhalde iki gün sonra gazetede yayınlandı. Şartlar çok zordu. O zaman teknik imkânlar çok daha dar anlamdaydı. Biz devamlı not tutardık. Not tutmayı da neredeyse stenoya yakın çabuklukta yapardık (Coşkun, 2004, s. 140).

Gerek haber metinlerinin düzenlenmesi gerekse iletiminde kolaylık ve hız sağlayan telgraf ve daha sonra Alexander Graham Bell tarafından Amerika'da icat edilen, Türkiye'de de 1909'dan itibaren yaygınlaşan telefon santralleri, muhabirlik mesleğinin temel araçlarından olmuştur. Bilgisayar, internet ve mobil telefonlar icat edilene kadar sabit hatlı telefonlar, muhabirlerin sahadan haber bildirme ve yazdırma sürecinde en çok kullandığı iletişim araçları arasında yer almıştır. Muhabirler, sahada takip ettikleri herhangi bir olayla ilgili haberlerini önce defterlerine not edip, daha sonra bu notları kullanarak kafalarında haberin başlığı, önemli bilgi içeren bir veya birden fazla cümlelik spotu, haberin giriş cümlesi ile gövde kısmını kurguladıktan sonra, ofiste bulunan muhabire sabit telefonla ulaşarak, haber metinlerini yazdırmışlardır. 1980'lerde muhabirlik yapan Fusun Özbilgen (2012), siyasi parti temsilcilerinin yurt gezilerini takip ederken, muhabirlerin defterlerine kaydettiği notları postane üzerinden sabit telefon aracılığıyla Ankara'daki haber merkezine aktarabildiğini, sahadaki muhabirin telefonla ilettiği notları haber merkezinde bulunan muhabir tarafından daktiloyla kayda geçirilerek haber formatında yeniden tasarlandığını ifade etmektedir.

Daha sonraki dönemlerde, her yeni teknoloji bir haberin toplanma sürecini kısaltırken, bilgiye ulaşma yöntemlerini de farklılaştırmıştır. Özellikle insanlarla konuşarak haber toplama sürecinde, muhabirler yeni iletişim teknolojileri sayesinde çok daha pratik yöntemlere sahip olmuşlardır. Gazetecilik alanının ilk dönemlerinde gömlek yakaları ve tırnak üzerinde not tutarak, hafızalarına kaydederek haber toplayan muhabirler, iletişim teknolojileri alanındaki gelişmeler sayesinde, ses ve görüntü kaydı yapma, uzak mesafelerde bulunan haber kaynaklarına önce sabit telefonlarla ardından mobil telefonlarla ulaşarak haber için gerekli bilgiyi edinme imkânına erişmişlerdir.

2000'li yılların başından itibaren tüm dünyada yaşanan dijitalleşme sürecinde muhabirlik alanında da yeni haber üretim pratikleri ortaya çıkmıştır. Kamuya ait arşiv defterleri, dosyalar, hesap listelerinin dijital ortama aktarılması sayesinde, gazetecilik alanında ikincil kaynak olarak isimlendirilen bu verilere ulaşım adeta bir tık mesafesine indirgenmiştir (Howard, 2017, ss. 10-11). Taşınabilen bilgisayarlar, mobil internet teknolojileri ve bir bilgisayar fonksiyonunu yerine getirebilen akıllı telefonların geliştirilmesiyle de muhabirlerin haber üretim süreci, çok daha fazla hızlanmıştır. Habere, artık buldukları yerden internet bağlantısı kurulabilen bilgisayar ve mobil akıllı telefonların sunduğu imkânlarla bağlı olarak, muhabirlerin geleneksel haber elde etme yöntemleri değişim geçirmiş ve internet merkezli arayışlar ortaya çıkmıştır (Furuncu, 2019, s. 19). Bir akıllı telefonla yazı yazılabilmekte, fotoğraf çekilebilmekte, video ve ses

kaydı alınabilmekte, internet bağlantısı sayesinde canlı yayın yapılabilen ve hazırlanan haber metinleri ve görselleri kısa sürede haber merkezlerine aktarılabilir (Narin, 2015).

Derya Erçin'in, 2018'de 3 akademisyen ve 5 gazeteci ile yapılan derinlemesine görüşmeleri içeren Yeni Medya ve Gazetecilik Kimliğindeki Dönüşüm adlı çalışmasında, yeni iletişim teknolojilerinin sonucu ortaya çıkan yeni medyayla birlikte geleneksel medyanın varlığı sorgulanırken, haberin yayımlandığı iletişim ortamında meydana gelen değişime, yurttaş gazeteciliğinin etkisiyle farklı seslerin dolaşıma sokulmasına, alıcının geleneksel kitle iletişim araçlarından ziyade sosyal medya üzerinden haberleri takip ettiğine ve muhabirlerin de bu yeni ortama uyum sağlama çabalarına dikkat çekilmektedir.

Mobil iletişim teknolojilerinin hem eski haber medyası tarafından haber toplama ve yazma sürecinde hem de izleyici, dinleyici ve okuyucu tarafından medya içeriği tüketimi amacıyla yoğun bir şekilde kullanıldığına işaret eden Westlund, 2012'de yaptığı Mobil Haberler başlıklı çalışmasında da yeni iletişim ortamlarının özellikle haber toplama ve yazma sürecinde belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Mobil cihazların gazeteciler açısından istenilen zamanda ve yerde e-posta alıp göndermek gibi birçok işlemi mümkün kıldığını ifade eden Westlund, internet bağlantısı ve gelişmiş arama işlevselliği, sayısız akıllı ve kolay erişilebilen uygulamanın yanı sıra gazetecilere haberleri bildirmek için yeni ve güçlü araçlar sağlayan mobil teknolojinin, habercilerin sahadan çalışma ve raporlama olanaklarını geliştirdiğini öne sürmektedir.

Muhabirlik alanında üretim pratiklerinin, gazetecilik alanının ilk dönemleri ile kıyaslanamayacak şekilde mesafe kat ettiği ortadadır. Birçok çalışmada, bu gelişim süreci ele alınırken gazetecilik faaliyetinin, iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelerle birlikte kolaylaştığı ve pratiklik kazandığı yönünde değerlendirmelere sıkça rastlanmaktadır. Diğer taraftan az da olsa yeni iletişim teknolojilerinin, alanın faileri açısından olumsuz yönlerine dikkat çeken değerlendirmeler de söz konusudur. Anderson, mobil internet ve akıllı telefon teknolojilerinin henüz kullanılmadığı 2003'te yayınlanan bir çalışmasında, sabit internet ve bilgisayar teknolojilerinin haber üretim sürecini hızlandırdığına ve medyada artan haber tüketimine bağlı olarak da gazetecilerin daha fazla haber üretme görevini yerine getirebilmek için daha fazla zaman harcamak durumunda kaldıklarına işaret ederek, artan iş yüküne ve hızlı çalışma temposuna vurgu yapmaktadır. İletişimin önünde zaman ve mekân faktörünün önemli bir engel olmayı sürdürdüğü söz konusu dönemde bile muhabirlerin üzerindeki iş yükü baskısından söz ediliyor olması, muhabirlik alanını günümüzde kuşatan, herhangi bir yerde ve zamanda anlık iletişim imkânı sunan yeni mobil iletişim teknolojilerinin yarattığı yeni haber üretim pratiklerini bu bakımdan da yeniden değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Yeni mobil iletişim platformlarından öne çıkan WhatsApp, Twitter, Facebook, YouTube ve Instagram gibi uygulamalar, muhabirlerin haber üretim pratiklerini çok daha farklı bir boyuta taşımanın, üretim sürecini hızlandırmanın da ötesinde haber kaynaklarıyla ilişkiler, haber toplama ve yazma teknikleri, haberlerin düzenlenmesi, görselleştirilmesi ve dağıtımı gibi süreçleri de yeniden dizayn etmektedir. Bu dizaynın

sonucunda, değişen muhabirlik pratiklerine ışık tutmak için AA'nın Ankara'daki haber merkezlerinde görev yapan muhabirlerin çalışmaları, haber kaynaklarıyla ilişkiler, haber toplama ve yazma, düzenleme, görselleştirme, dağıtım yönünden 'yeni iletişim ortamları' bağlamında ele alınacaktır.

2. Geçmişten Günümüze Anadolu Ajansı

AA, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde, Milli Mücadele sırasında cep-hede kazanılan başarının dış dünyaya duyurulmaması ve hareketin amacının anlatılamaması sorununu çözmek amacıyla Halide Edip ve Yunus Nadi'nin girişimleriyle Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından 6 Nisan 1920'de kurulmuş bir haber ajansıdır. AA'nın kuruluşunun duyurulduğu ve Atatürk tarafından imzalı genelgede, iki önemli husus dikkati çekmektedir. Genelgede, AA'nın kuruluş amacı söz konusu dönemde haberleşme ihtiyacını karşılamak ve aynı zamanda iç ve dış kamuoyunu aydınlatmak olarak belirtilmektedir (Korkmaz, 1976, s. 58).

Başlangıçta TBMM çatısı altında faaliyet gösteren Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi'ne bağlı birim olan AA'nın yapısı, kuruluşundan 5 yıl sonra Atatürk'ün isteği üzerine, faaliyetlerini tarafsız ve bağımsız bir şekilde yürütmesine olanak sağlamak amacıyla şirket haline dönüştürülmüştür. 20 bin TL değerinde, 2 bin hisseli bir anonim şirket olarak 1925'te faaliyete başlayan AA'dan 1000 (Bin) hisse dönemin Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü'ye, 1000 (Bin) hisse de şirket çalışanları ve kurucu üyeleri arasında pay edilmiştir. Şirket kurulduğunda hisselerin yarısına sahip olan dönemin Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü'nün talebi üzerine üzerindeki tüm hisseler, şirketin kuruluşundan yaklaşık 5 yıl sonra Maliye Vekâletine devredilmiş ve böylece AA Türk Anonim Şirketi hisselerinin yarısı devlete geçmiştir. Tefvik Rüştü'nün hisselerini Maliye'ye devretmesiyle kamu ortaklığı oluşan AA Türk Anonim Şirketi, kamu payının toplam hisselerin yarısına tekabül etmesinin sonucu olarak yarı resmi bir nitelik kazanmıştır. Hazinesin ortaklığı nedeniyle ilgili yasal düzenlemelerde tanımlanan biçimiyle bir devlet iştiraki olan AA, bu durum nedeniyle bugün de AA'nın "devlet ajansı" ya da "yarı resmi ajans" şeklinde tanımlanmasına sebep olmuştur (Bengi, 2012, ss. 306-312).

Zaman içerisindeki devirlerle kuruluştaki kamu payı yüzde 47,75 oranında tesis edilen AA, hissedarların vefat etmeleri ve mirasçıların takip etmemeleri sebebiyle, ajansın hisselerinin bir kısmının sahipleri bilinmemektedir. AA'nın tüzel kişiliğinde bulunan yüzde 50,065'lik sermaye payı üzerinde Hazine ve Maliye Bakanlığının intifa hakkı bulunmakta olup, AA'nın toplam yüzde 97,8'lik sermayesi Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından temsil edilmektedir (Kamu İşletmeleri Raporu, 2017).

AA'daki devlet etkisinin en somut göstergesinin bütçeden aldığı pay olduğuna işaret eden Bengi (2012, s. 313), ajansın kurumsal yapısının tarihsel süreç içinde ele alındığında, devletle başının her dönem devam ettiğinin görülebileceğini belirtir. Çeşitli yollarla, yasaya veya kararnamelere dayalı olarak Meclis iradesi ile sağlanan bu ilişki, bugün de sürmektedir.

Yönetimde yaşanan problemlerin önüne geçebilmek amacıyla 1984'te yayınlanan ve 2018 yılında yürürlükten kaldırılan 231 Sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyle AA ile yapılacak haber alım sözleşmesiyle ilgili bir madde ilave edilmiş ve Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) adına bir denetçi görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kararnameye göre BYEGM, her yıl kendi bütçesinin AA bölümündeki ödeneği aşmamak üzere, AA ile en çok 5 yıllık sözleşme yapmaya ve Başbakan veya görevlendireceği Bakan adına AA bütçesini, kadrosunu ve bunların uygulanmasını denetlemeye yetkili kılınmıştır. Yapılacak sözleşmede ayrıca, AA yöneticilerinin atanma yolları da düzenlenmiştir (Şahin, 2014, s. 118). Son olarak, 19 Nisan 2019 tarihinde İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yapılan değişiklikle devletin tüm birimlerinin iletişim standartlarını belirlemede, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı yetkili kılınmıştır. Buna göre, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, her yıl kendi bütçesinin AA bölümündeki ödeneği aşmamak üzere AA ile en çok 5 yıllık sözleşme yapmaya yetkili olurken, AA'nın faaliyet, bütçe, örgütlenme ve insan kaynakları yönetimi üzerinde denetim yetkisine de sahip hale gelmiştir. Düzenlemede, ayrıca yapılacak sözleşmede AA yöneticilerinin atanma yolları da belirlenmiştir (AA, 2019).

Tarihsel akış içinde ajans yönetimde yaşanan değişiklikler ele alındığında, iktidar değişiklikleri önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Her hükümet, özerk bir kurum olmasına rağmen AA yönetimde söz sahibi olmuştur. Aynı siyasi partinin iktidar olduğu dönemde bile ilgili bakanın değişmesine bağlı olarak AA yönetimde değişiklik yaşandığı görülmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) iktidara geldiği dönemde Genel Müdürlük görevine getirilen Hilmi Bengi, yine aynı partinin iktidarda olduğu dönemde, ilgili bakan değişimine müteakip yerini Kemal Öztürk'e bırakmıştır. Hilmi Bengi ile benzer bir süreç geçiren Kemal Öztürk, AA'nın bağlı olduğu Başbakan Yardımcılığı görevini yürüten Bülent Arınç'ın yerini Numan Kurtulmuş'a bırakmasının ardından AA Genel Müdürlüğü görevinden uzaklaştırılmış ve yerine Şenol Kazancı getirilmiştir.

AA, kuruluşundan bugüne kadar, yayıncılık sektöründe yaşanan teknolojik gelişmelere ayak uydurmaya çalışan bir görünüm arz etmektedir. Osmanlı Bankası'ndan alınan bir daktilo ile yayın hayatına başlayan AA, o dönemde haberlerin dağıtımını teksir makinesiyle çoğaltarak yaparken, Cumhuriyetin ilk yıllarında telgraf hatlarını yoğun olarak kullanmıştır. 1940'lı yıllarda telgraf yerine teleks kullanarak haber servisi yapan AA, 1986 yılında ise bilgisayar teknolojisine geçiş yapmış, 1987'de haberleri, 1988 yılı sonunda fotoğrafları ayrı ayrı abonelerine ulaştırmıştır (Gönenç, 2001, ss. 195-196).

AA, günümüzde artık haber, fotoğraf ve videoyu, internet teknolojisini kullanarak kendi yazılım ürünü olan Haber Akış Sistemi (HAS) ile bu servis hizmetini gerçekleştirebilmektedir. Ajansta görev yapan muhabirlerin tamamı, AA tarafından ücretsiz dağıtılan dizüstü bilgisayar, ses ve data hattı ile akıllı cep telefonu kullanarak haber toplama ve dağıtımını yapmaktadır. 4.5G internet teknolojisinin yanı sıra uydu teknolojilerini de kullanan AA, özellikle savaş bölgelerinde görev yapan personeline uydu modemleri kullanmaktadır.

Tarihi bir asrı geçmek üzere olan AA'nın, kuruluşundan bugüne kadar haber havzasını genişletmeye dönük yayın politikalarını devam ettirdiği görülmektedir. 93 ülkede abonesi bulunan ve haber ağı dünyada en geniş ajanslardan biri olarak basın kuruluşlarına haber, fotoğraf ve video servisi yapan AA, Ankara ve İstanbul'da yayın merkezi, Genel Müdürlüğe bağlı Adana, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Sakarya, Samsun ve Trabzon'da bölge müdürlüğü, İstanbul Kadıköy, İstanbul Taksim, Antalya Alanya, Muğla Bodrum, Ankara Yenimahalle, Ankara Gölbaşı ilçelerinde ofis olmak üzere, 81 ilde toplam 88 ofisi bulunmaktadır. Dış haberler ağı kapsamında da Brüksel, New York, Kudüs, Addis Ababa, Bakü, Cakarta ve İslamabad'da bölge yayın merkezi, Ankara, İstanbul, Addis Ababa, Bakü, Bogota, Brüksel, Cakarta, Erbil, Kudüs, New York, Saraybosna, Tunus ve Üsküp'te yayın merkezine sahip AA, Abuja, Atina, Bağdat, Belgrad, Berlin, Beyrut, Cenevre-BM, Gazze, İslamabad, Kabil, Kahire, Kerkük, Kuala Lumpur, Lefkoşa, Londra, Moskova, New York-BM, Paris, Pekin, Pentagon-DC, Priştine, Rabat, Ramallah, Roma, Sofya, Süleymaniye, Tahran, Tiran, Washington DC'de ofis, Avustralya, Avusturya, Cezayir, Güney Afrika, Gürcistan, İspanya, Katar, Kazakistan, Kenya, Libya, Macaristan, Nijerya, Özbekistan, Somali, Suudi Arabistan, Ukrayna, Ürdün ve Yemen'de ise temsilcilik düzeyinde örgütlenmiş durumdadır. Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Fransızca, İspanyolca, Kürtçe, Soranice, Farsça, Endonezce, Boşnakça, Arnavutça, Makedonca olmak üzere 13 (on üç) dilde yayın yapan, 93 (doksan üç) ülkede yaklaşık 6.000 (altı bin) kullanıcıya hizmet veren AA, 100 (yüz) ülkede 3.000'den (üç bin) fazla çalışanıyla günlük ortalama 1600 (bin altı yüz) haber, 2300 (iki bin üç yüz) fotoğraf, 6 (altı) infografik, 400 (dört yüz) video ve 15 (on beş) canlı yayın yapmaktadır. AA, Türkiye'deki ulusal gazetelerde yayımlanan fotoğrafların yüzde 63'ünü, haberlerin ise yüzde 40'ını üreterek, ulusal en büyük görsel ve yazılı haber sağlayıcısı konumunda bulunmaktadır (AA, 2019)

3. Muhabirlik Pratiklerinin Anadolu Ajansı Üzerinden İncelenmesi

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İletişim bilimleri alanında, genel olarak iletişim teknolojileri bağlamında medya ile ilgili birçok çalışma bulunsa da bu sektörün esas içerik üreticileri konumunda bulunan muhabirlik mesleği özelinde sınırlı çalışma mevcuttur. Mobil iletişim teknolojilerinin etkisiyle gazetecilik alanındaki dönüşümün ve ayrıca haber üretim süreçlerinde WhatsApp gibi mobil iletişim platformlarının kullanımının yaygınlaşmasının, muhabirlerin üretim pratiklerine nasıl yansıtıldığını ortaya koyan bir çalışma bulunmamaktadır.

Muhabirlik pratiklerinin geldiği son aşamadaki durumu, teknolojik bağlamda tüm boyutlarıyla açığa çıkarmak amacıyla gerçekleştirdiğimiz araştırmada, katılamalı gözlem yöntemi kullanılmıştır. Katılamalı gözlem, araştırma konusuyla ilgili veri elde etmek için araştırmayı yapan kişinin mekâna, zamana, kişilere ve olaylara bizzat tanık olmasına dayanan bir gözlem tekniğidir. "Nitel araştırma yöntemi" ya da "etnografik araştırma tekniği" olarak bilinen katılamalı gözlemlerde, Geray'a göre (2017), araştırmacı hem gözlemcidir hem de gözlemlendiği sürece dâhil olmaktadır (s. 164). Bu yöntemin, diğer tekniklerle karşılaştırıldığında en önemli farklılıklarından biri, bilginin ikincil kaynaklardan değil, doğrudan elde edilmesidir (Karasar, 1999, s.165). Gözlem yönteminde

olaylar, hiçbir etkide bulunulmadan gözlenir. Gözlem sonuçları, gözlem anında veya sonra kaydedilir (Kurtuluş, 2010, s. 38). Katımlı gözlemde, insanların şeyleri nerede yaptıkları, hangi ortak bilgiye veya fikirlere sahip oldukları, kimin kime ne yaptığı, eylemliliği kimin başlattığı, kimin tepki verdiği ve nasıl tepki verdiği, yaptıklarını ne zaman ve ne kadarlık dönemde yaptıklarına dair verileri elde etme imkânı sunmaktadır (Geray, 2017, s. 165).

Örneklem olarak seçilen AA'da farklı alanlarda görevli muhabirlerin haber üretim süreçlerine yönelik gerçekleştirdiğimiz katımlı gözlem, haber merkezleriyle sınırlandırılmamış, üretimin tüm süreçleri; haber koordinasyonu, haber kaynaklarıyla olan ilişkiler, habere erişim, haber metninin düzenlenmesi ve dağıtım süreçlerini de kapsamaktadır. Bu yönüyle de farklı bir özellik arz eden araştırma kapsamında, muhabirlik mesleğinin pratiklerini birebir yaşayarak gözleme olanağı bulunmuştur. 11-17 Ocak 2019 tarihlerinde AA Genel Müdürlüğü Ankara, Ekonomi, Spor ve Dış Haberler Editörlüklerinde görevli muhabirlerin çalışma alanlarında gözlem yapılmıştır. Gözlem sürecinde araştırmacı, muhabirlerin alanlarıyla ilgili bir etkinlik, olay ya da programın haberleştirme aşamalarına tanıklık etmiştir. Polis, adliye, sağlık, eğitim, politika, kültür sanat, diplomasi, ekonomi ve spor muhabirlikleri alanında, en az 1 haberinin oluşum süreci incelenmiştir.

Yoğun bir veri toplama aşamasının ardından ortaya çıkan temalar sınıflandırılarak 5 kategori belirlenmiştir. Mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin, muhabirlerin çalışma alanlarına etkisini ortaya koyan söz konusu kategoriler; "muhabir ve haber kaynağı ilişkileri", "haber toplama", "muhabirlerin haber metnini düzenleme yöntemi", "haberlerin görselleştirilmesi" ve "haber metninin dağıtımı" şeklinde belirlenmiştir.

Araştırma bulguları, özellikle son dönemde yapılan çalışmalarda haber içeriklerinde tespit edilen kalite sorununa yönelik çözüm yaklaşımları ve muhabirlik mesleğiyle ilgili standartların ve eğitimin yeniden gözden geçirilmesi açısından da ışık tutması hedeflenmektedir.

3.2. Araştırmanın Evren, Örneklem ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada, muhabirlik alanlarının mobil iletişim teknolojilerinin oluşturduğu yeni iletişim ortamına uyum süreci, AA özelinde ele alınmakta ve bu basın kuruluşunda görev yapan alan muhabirlerinin faaliyetleri araştırmaya rehberlik etmektedir. AA'nın çalışma odağı olarak seçilmesinde, olasılıklı olmayan örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Örneklem birimleri arasında eşit derecede seçilme şansının bulunmadığı olasılıksız örnekleme türünün alt uygulama alanı sayılan amaçlı örneklemede, örnekleme oluşturan birimler araştırmacının araştırma problemi-ne cevap bulacağına inandığı kişilerden oluşmaktadır. Başka bir ifadeyle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989, s. 386). Erdoğan'a göre (2007) de bu örnekleme türünde, örneklem birimleri araştırmacının kanaatleri doğrultusunda, çalışmanın amacına en uygun şekilde hizmet edeceği düşüncesiyle belirlenmektedir (ss. 174-176). Bu noktadan hareketle AA'nın,

mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağılı olarak muhabirlik mesleğinde yaşanan dönüşümün ortaya çıkarılması amacıyla örneklem birimi olarak seçilmesine etki eden kıstaslar şöyle sıralanabilmektedir:

- a. Türkiye’de varlığını sürdüren en eski basın kuruluşu olmasına bağılı olarak, muhabirlik alanına sunduğu tarihsel katkılar,
- b. Türkiye’de ve yurt dışında en fazla muhabir istihdam eden Türk basın kuruluşu olması,
- c. Devlet hazinesinden aldığı destekle teknolojik altyapısını yenileme çabaları,
- d. Araştırmacının mesleki sermayesi gereği, genel yapısına aşına olması ve bu basın kuruluşunda muhabirlik alanlarına 15 (on beş) yıl bizzat tanıklık etmesi.

Araştırmada, muhabirlik mesleğinde yaşanan tahvilin ortaya çıkarılması için AA Genel Müdürlüğü bünyesinde Ankara’da görev yapan polis, adliye, eğitim, kültür sanat, ekonomi, politika, spor, diplomasi ve sağlık muhabiri örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Bu araştırma, oldukça yoğun verilerin elde edildiği ve özgün analizlerin yapıldığı geniş bir çalışma olmuştur. Ancak her araştırmanın olduğu gibi bu araştırmanın da sınırları vardır. Çalışmanın örneklemini AA’da aktif muhabirlik alanlarıyla sınırlandırılmıştır. Polis, adliye, sağlık, eğitim, politika, kültür sanat, diplomasi, ekonomi ve spor muhabirlikleri alanlarında mobil iletişim teknolojileri bağlamında yaşanan değişimin incelenmesine dayalı bu araştırma, alan muhabirlerinin en az 1 haberinin oluşum sürecini kapsamaktadır. Araştırmanın bir diğer sınırlandırma pratiği, muhabirlik alanının yapısal özelliklerine ilişkin teorik yaklaşım düzeyiyle ilgilidir. Muhabirlerin çalışma alanları gerçeklik, ideoloji, söylem, dil gibi çok sayıda bileşenle ilişkili durumdadır. Ancak bu araştırma kapsamında, muhabirlik alanında haber üretimine yönelik altyapı ve paradigma değişimi tartışılıp alanın yalnızca araçsal dizayn boyutu inceleneneğinden, ideoloji ve söylem gibi boyutlar kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışmada, muhabirlerin haber üretim sürecinde kullandığı mobil iletişim platformlarından WhatsApp, Facebook, Twitter gibi uygulamalar üzerinden oluşturulan yeni iletişim ortamları ele alınırken, aynı zamanda muhabirlerin her birinin özel iletişim kanalı olması nedeniyle bu ortama erişim, tarafların onay verdiği ölçüde sınırlandırılmıştır.

3.3. Araştırmanın Bulguları

Ankara’da AA Ekonomi, Dış Haberler, Spor ve Ankara Haberleri editörlüklerinde görevli muhabirlerin çalışmaları, 11-18 Ocak 2019 tarihlerinde katılımlı gözlem yöntemiyle ele alınmıştır.

Çalışmamızın önemli kısmının yapıldığı AA Ankara Haberleri Editörlüğü; Cumhurbaşkanlığı, TBMM, siyasi partiler, Genelkurmay Başkanlığı, İçişleri, Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Milli Eğitim ve Milli Savunma Bakanlıkları, sivil toplum kuruluşları ve ilgili kuruluşlarla ilişkili alanları takip etmekle sorumludur. 1

editör, 3 editör yardımcısı ve 3 redaktör, 35 muhabirin çalıştığı Ankara Haberleri Editörlüğünde, her bir muhabir görevlendirildiği alanın ismiyle tanımlanırken, kendi alanının da uzmanı kabul edilmektedir. Araştırmamızda polis, adliye, sağlık, eğitim, kültür sanat ve politika muhabirlikleri alanlarındaki haber üretim pratikleriyle ilgili inceleme Ankara Haberleri Editörlüğünde gerçekleştirilmiştir.

Ekonomi ve Finans Haberleri Yayın Yönetmenliğine bağlı Ekonomi Haberleri Editörlüğü isminden de anlaşılacağı üzere, ekonomi alanında varlık gösteren kamu ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini takip etmektedir. Hazine ve Maliye, Sanayi ve Teknoloji, Tarım ve Orman, Ticaret ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlıkları ile sanayici, iş adamları tarafından kurulan sivil toplum örgütleri gibi kuruluşların faaliyetlerinin haberleştirilmesi için ekonomi muhabirlerinin görevlendirildiği Ekonomi Editörlüğünde; 1 editör ve 3 editör yardımcısı, 3 redaktör, 20 muhabir çalışmaktadır. Her bir bakanlık ve bağlı kuruluşların programlarını takip etmek üzere ekonomi muhabirleri arasından isimler belirlenmiştir. Ekonomi muhabirlerinin çalışmalarıyla ilgili araştırma bu birimde gerçekleştirilmiştir.

Diplomasi muhabirlerinin haber üretim pratikleriyle ilgili araştırmamız da Uluslararası Haberler Yayın Yönetmenliğine bağlı Dış Haberler Editörlüğünde yapılmıştır. Dışişleri Bakanlığı, Ankara'daki yabancı ülkelerin büyükelçilikleri, yabancı devlet ve hükümet başkanları ile diplomatlarının Ankara'daki programları ile anlaşmalı yabancı haber ajanslarından Türkçeye haber çevirisi yapma sorumluluğu bulunan Dış Haberler Editörlüğünün çalışanları arasında 1 editör, 2 editör yardımcısı, 6 redaktör, 6 muhabir ve 5 çevirmen yer almaktadır.

Spor muhabirliğiyle ilgili çalışma ise Spor Haberleri Yayın Yönetmenliği bünyesinde faaliyet gösteren Spor Haberleri Editörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Merkezi İstanbul'da bulunan Spor Haberleri Editörlüğünün, Ankara'da spor alanıyla ilgili gelişmelerin haberini yapmaktan sorumlu 1 editör yardımcısı, 2'si aynı zamanda yabancı dilde spor haberleri çevirisi yapan 7 muhabiri görev yapmaktadır.

3.3.1. Haber Merkezi ve Haber Kaynaklarıyla İlişkiler

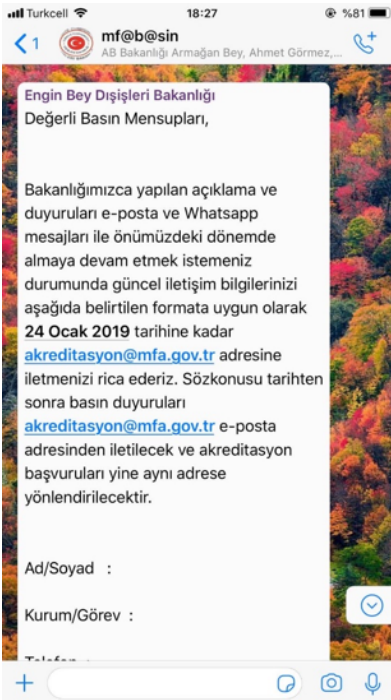
Muhabirlerin, haber kaynakları ve haber merkezi ile ilişkilerinin mobil iletişim ortamlarında yeniden dizayn edildiği görülmektedir. Haber merkezleri; günlük rutin çalışma programlarını muhabirlere aktarma, anlık gelişmelerle ilgili haber organizasyonu sürecinde muhabir görevlendirme, iş bölümü, haber üretim süreciyle ilgili görüş ve önerilerin paylaşımı gibi birçok faaliyeti mobil akıllı telefonlar ile bilgisayar aracılığıyla kullanılabilen iletişim uygulaması WhatsApp'ta oluşturulmuş sohbet grupları üzerinden yürütmektedir. Ekonomi, Dış Haberler, Spor ve Ankara Haberleri editörlüklerinde, haber merkezi editörü ve yardımcılarının yönetiminde oluşturulmuş ve birimde görevli muhabirlerin katılımcı olduğu sohbet grupları yoğun olarak kullanılmaktadır. Haber merkezlerinin sohbet gruplarında her gün düzenli olarak gündem, günlük çalışma programı, iş bölümü, son dakika gelişmelerine dair bilgi notu, görevlendirmeler vb. paylaşımlar yapılmaktadır. Haber merkezlerinin sohbet gruplarındaki mesaj trafiğine bakıldığında, sadece mesai saatlerinde değil günün herhangi bir saatinde paylaşım

yapılabildiği görülmektedir. Dolayısıyla muhabirler, alanlarıyla ilgili paylaşımlardan zamanında haberdar olabilmek için sohbet grubundaki mesaj trafiğini sürekli takip etmek durumundadırlar.

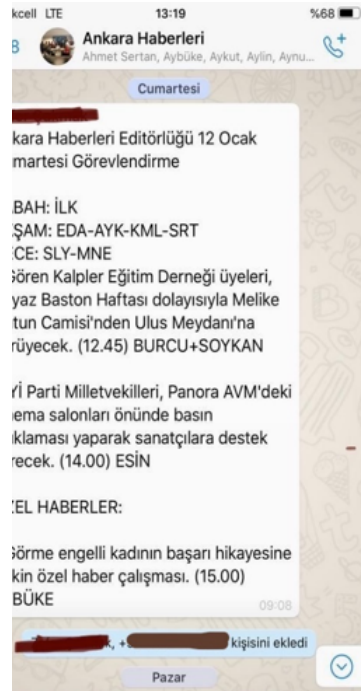
Haber kaynağı konumunda bulunan kurum ve kuruluşlar da faaliyetlerinin medyada yer almasını sağlamak üzere muhabirlerle iletişim kurmakla yetkilendirdiği basın sorumluları çalıştırmaktadır. Araştırmamız kapsamında basın müşavirlerinin, kurumların alanlarıyla ilgili çalışmalarına dair medyaya bilgi paylaşımında bulunan, aynı zamanda basın mensuplarının bilgi talebini değerlendiren ve karşılayan taraf olarak muhabirlerin gerektiğinde her an iletişime geçebildiği yetkili oldukları görülmüştür.

Haber kaynağı ve muhabir ilişkilerinde mobil iletişim ortamları, özellikle WhatsApp yoğun olarak kullanılmaktadır. Polis, adliye, eğitim, ekonomi, sağlık, politika, kültür sanat, diplomasi ve spor muhabirliği alanıyla bağlantılı üst düzey haber kaynaklarının tamamının basın sorumluları tarafından oluşturulmuş bir WhatsApp grubu bulunmaktadır. Bu uygulama üzerinden oluşturulan sohbet gruplarının, haber kaynaklarınınca gerek bilgi aktarmak gerekse herhangi bir etkinlik veya faaliyetle ilgili haber çalışmalarında basının organize edilmesinde kullanılan en önemli iletişim aracı olduğu söylenebilmektedir.

Şekil 1. Dışişleri Bakanlığının Diploması Muhabirlerine Yönelik Oluşturduğu WhatsApp Grubu

Şekil 2. AA Ankara Haberleri Editörlüğü WhatsApp Grubundan Paylaşılan Muhabir Görevlendirme Listesi

Mobil iletişim teknolojileri öncesinde haber kaynağı konumunda bulunan kurum, kuruluş veya kişilerin, haber değeri taşıyan faaliyetlerinin medyada yer alması için yüz yüze veya telefonla görüşme, davetiye kartı gönderme, faks çekmek ve e-posta iletmek suretiyle muhabirlerle iletişim kurduğu bilinirken, bizim araştırmamızda bu yöntemlerin yerini artık WhatsApp uygulamasının aldığı belirlenmiştir. WhatsApp gruplarının arşivleri incelendiğinde, basına yönelik faaliyetlerin duyurulması, bu faaliyetlerle ilgili yer ve zaman bildirimlerinin iletilmesine yönelik paylaşımların yanı sıra haber değeri taşıyan bilgi notu, basın bülteni, yazılı açıklama ve bizzat haber kaynakları tarafından hazırlanmış ilgili video ve fotoğrafların paylaşıldığı görülmektedir. Haber üretim sürecinin, muhabir ve haber kaynağı ilişkilerinin bu yeni iletişim ortamının sunduğu imkânlarla göre yeniden tasarlandığı anlaşılmaktadır.

AA'da her bir alan muhabirinin takip etmekle sorumlu olduğu çok sayıda WhatsApp grubu bulunmaktadır. Polis muhabirinin 8 (sekiz), adliye muhabirinin 4 (dört), sağlık ve kültür sanat muhabirlerinin 3 (üç), eğitim muhabirinin 4 (dört), politika muhabirlerinden Cumhurbaşkanlığı muhabirinin 7 (yedi), CHP ve MHP muhabirlerinin 2 (iki) ve diplomasi muhabirinin de toplam 3 (üç) WhatsApp grubunun katılımcısı olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. AA Alan Muhabirlerinin Dâhil Olduğu WhatsApp Sohbet Grupları

Polis Muhabiri	İçişleri Bakanlığı İçişleri Bakanlığı-AA Ankara Valiliği Ankara Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Asayiş Şube AA Ankara Haberleri Editörlüğü AA Güvenlik Masası
Adliye Muhabiri	Adalet Bakanlığı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı AA Ankara Haberleri Editörlüğü AA Ankara Adliye Muhabirleri
Sağlık Muhabiri	Ankara Sağlık Muhabirleri Ankara Valiliği AA Ankara Haberleri Editörlüğü
Kültür Sanat Muhabiri	Kültür Bakanlığı-Ankara Ankara Valiliği AA Ankara Haberleri Editörlüğü

Spor Muhabiri	Gençlik ve Spor Bakanlığı Ankaragücü Gençlerbirliği Osmanlıspor AA Spor Haberleri Editörlüğü AA Ankara Spor Haberleri
Eğitim Muhabiri	Milli Eğitim Bakanlığı YÖK ÖSYM AA Ankara Haberleri Editörlüğü
Cumhurbaşkanlığı Muhabiri	CB Basın Merkezi-ANK Cumhurbaşkanlığı Sözcülüğü İletişim Başkanlığı AK Parti Muhabirleri AK Parti Yerel Yönetimler AA Cumhurbaşkanlığı Ekibi AA Ankara Haberleri Editörlüğü
CHP Muhabiri	CHP TBMM Grubu AA Ankara Haberleri Editörlüğü
MHP Muhabiri	MHP TBMM AA Ankara Haberleri Editörlüğü
Diplomasi Muhabiri	Türkiye Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu AA Dış Haberler Editörlüğü

Mobil iletişim araçlarının henüz geliştirilmediği dönemde, haber kaynakları ile muhabir arasındaki ilişkiler belirli bir plan veya programa göre düzenlenirken, önceden bildirilen yer ve zaman söz konusuydu. Günümüzde ise muhabir ve haber kaynakları arasında iletişim açısından zaman ve mekân faktöründen kaynaklanan engeller tamamen ortadan kalkmış, iki taraf arasında söz konusu yeni iletişim ortamı sayesinde anlık iletişim kurma olanağı bulunmaktadır. Haber kaynakları, günün herhangi bir saatinde haber değeri taşıyan bir gelişmeyi bekletmeksizin WhatsApp üzerinden anında muhabirlerle paylaşabilmektedir. Bu paylaşımlar yapılırken, muhabirler önceden haberdar edilmemektedir. Ankara'daki haber kaynakları tarafından yönetilen ve AA alan muhabirlerinin de dâhil olduğu WhatsApp gruplarının arşiv bilgilerine göre, 1-18 Ocak 2019 döneminde mesai saatleri dışında, ekonomi muhabirlerinin yer aldığı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının WhatsApp grubu "STB"den 11 (on bir), politika muhabirlerinin

dâhil olduğu Cumhurbaşkanlığının “CB Basın Merkezi-ANK” adlı WhatsApp grubundan 40 (kırk), “MHP TBMM” adlı WhatsApp grubundan 14 (on dört),

“AK Parti Muhabirleri” WhatsApp grubundan 12 (on iki) ve İYİ Parti WhatsApp grubundan 2 (iki), Dışişleri Bakanlığının diplomasi muhabirlerine yönelik “m@b@sin” adlı WhatsApp grubundan 26 (yirmi altı), spor muhabirlerinin dâhil olduğu Ankara-gücü Spor Kulübü’nün “Ankaragücü Medya İletişim” adlı WhatsApp grubundan 40 (kırk), polis muhabirlerinin yer aldığı İçişleri Bakanlığına ait “İçişleri Bakanlığı Basın” adlı WhatsApp grubunda 8 (sekiz) mesaj iletilmiş, diğer muhabirlik alanlarına ait WhatsApp gruplarında ise paylaşım yapılmamıştır. Bu durum, muhabirleri söz konusu iletişim platformlarını günün her anında takip etme sorumluluğuyla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu paylaşımların anında haberleştirilmesi gereğinin, muhabirler üzerinde önemli bir iş yükü oluşturduğu söylenebilir. Muhabirlerin, haber kaynaklarına ait WhatsApp gruplarından yapılan paylaşımları anında fark edebilmek için özel mesaj uyarı bildirim ayarı yaptıkları görülmüştür.

Basın müşavirleri dışında, haber kaynağı konumunda bulunan diğer yetkililerin de AA muhabirleriyle olan iletişimlerinde, WhatsApp grubu olmasa da yine aynı uygulamanın birebir mesajlaşma özelliğini kullandıkları görülmüştür. Araştırma döneminde, haber üretim faaliyetini takip ettiğimiz 1 (bir) AA eğitim muhabirinin Yükseköğretim Kurulu’ndan (YÖK), 1 (bir) AA polis muhabirinin de Ankara Emniyet Müdürlüğünden üst düzey bir yetkiliye WhatsApp üzerinden ulaşarak haber üretimine dair iletişim eylemini gerçekleştirdiği gözlenmiştir. Muhabirlerin, gerek görülmesi halinde yazdıkları haberleri yayına sunmadan önce kaynak kişilerle paylaştıkları ve bu yeni iletişim ortamında görüş alışverişinde bulunarak habere son şeklini verdikleri görülmüştür.

Muhabir ve kaynak ilişkisi ele alınan çalışmalarda belirtildiği gibi, AA muhabirleri ile haber kaynakları arasında da karşılıklı bir bağımlılık söz konusudur ancak bizim elde ettiğimiz bulgulara göre ilişkilerin daha çok haber kaynaklarının yönetiminde yürütüldüğü söylenebilmektedir. Çünkü WhatsApp gruplarına dâhil edilen kullanıcıları belirleyen taraf, haber kaynaklarıdır. Bu ilişkilerde muhabirlerin çok fazla etkin olamadıklarını gösteren bir diğer bulgu da WhatsApp gruplarında haber kaynaklarının paylaştığı bilgiyle yetinilmesidir. Haber kaynaklarının WhatsApp üzerinden yaptığı paylaşımları, Ankara’daki basın kuruluşlarının muhabirleri aynı anda görmekte ve bu nedenle muhabirler arasında söz konusu paylaşımları en hızlı şekilde haberleştirme yarışı söz konusudur. Rekabetin etkisiyle muhabirler, haber kaynaklarının sunduğu bilgi kırıntılarıyla yetinerek haberlerini yapmaktadırlar. Ayrıca haber kaynaklarının, bazı sohbet gruplarında WhatsApp uygulamasını sadece kendilerinin paylaşım yapmalarına imkân sağlayacak şekilde ayarladıkları, muhabirlerin grup üzerinden soru sormalarına engel koydukları tespit edilmiştir. Buna örnek teşkil edecek uygulama, İçişleri Bakanlığı basın müşavirinin oluşturduğu ve AA’dan polis muhabirlerinin katılımcı olduğu WhatsApp grubunda görülmüştür. Bu grupta, haber kaynağı konumundaki yetkililer mesajlarını paylaşabilirken, muhabirlerin mesaj paylaşımlarına ise izin verilmediği görülmüştür.

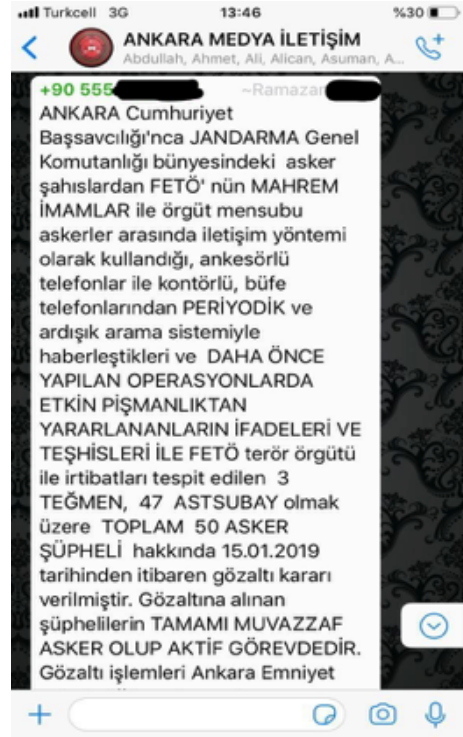
Araştırmamızda, haber üretim sürecinde WhatsApp dışında Twitter, Facebook, Instagram platformlarında resmi kurum, kuruluşlar ve temsilcileri ile önemli isimlere

ait hesapların, haber kaynağı olarak değerlendirildiği ve düzenli olarak takip edildiği belirlenmiştir. AA'da her bir muhabirin, alanıyla ilgili haber kaynağı olan, önemli onlarca isme ait sosyal medya hesaplarını düzenli olarak takip ettiği ve bu sayfalardaki paylaşımlardan anında haberdar olmak için bildirimleri açık tuttuğu görülmüştür. Geleneksel basında muhabirlerin, haber kaynaklarını bizzat çalıştıkları kurumlarda ziyaret ederek alanlarıyla ilgili gelişmeleri takip ederken, yeni mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu olanakların sonucu olarak artık sanal ortamda haber kaynaklarının sosyal medya sayfalarını sürekli gezinerek bu sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Şekil 4. İçişleri Bakanlığı Basın WhatsApp Grubu

Şekil 5. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Adliye Muhabirleri WhatsApp Grubu

3.3.2. Haber Toplama Teknikleri

AA'da muhabirlerin, haber toplama sürecinde kullanılan "insanlarla konuşarak haber toplama", "ikincil kaynaklar kullanma" ve "yerinde haber toplama" tekniklerini mobil iletişim ortamlarına uyarladıkları anlaşılmaktadır. Muhabirlerin, alanlarıyla ilgili haber değeri taşıyan ancak tanık olma fırsatını bulamadıkları gelişmelere dair bilgiyi toplamak üzere, insanlarla konuşarak haber toplama tekniğine başvururken çoğunlukla mobil iletişim uygulaması WhatsApp'ı kullanmayı tercih ettikleri görülmüştür. Haber

üretim sürecinde, WhatsApp üzerinden birebir diyalog kurarak haber üretimine rastlanılmayan tek muhabirlik alanı, adliye muhabirliğidir. Adliye muhabirleri, insanlarla konuşarak haber toplama tekniğini yüz yüze görüşme yapmak suretiyle uygulamaktadırlar. Adliye alanıyla ilgili haberlerin yargı boyutuyla taşıdığı hassasiyete bağlı olarak, bilgiyi aktaran kişilerin yüz yüze görüşmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

İkincil kaynak kullanımına başvuran muhabirlerin haber üretim süreçlerinin de artık tamamen yeni iletişim ortamlarında gerçekleştiği görülmüştür. Daha önce bilginin kaynağının bulunduğu fiziki mekânda bizzat bulunarak, daha sonra teknolojinin gelişmesiyle sırasıyla telgraf hatları, teleks, faks, masaüstü bilgisayar, farklı formatta dijital kayıt ortamları, sabit internet ve e-posta yoluyla ulaşılabilen basın bülteni, yazılı açıklama, bilgi notu ve rapor gibi ikincil kaynaklara, artık mobil iletişim teknolojileri sayesinde istenilen yerde ve zamanda anlık olarak erişim mümkün olmuştur. Araştırmamız kapsamında muhabirlerin, akıllı telefonları aracılığıyla alanlarıyla ilgili haber kaynaklarının WhatsApp grupları, Twitter, Instagram ve Facebook hesaplarını takip ederek ikincil kaynaklara erişim sağladıkları görülmüştür. Muhabirlerin, dijital ortamda farklı formatlarla oluşturulan ikincil kaynaklara anlık olarak ulaşabilme olanağı sayesinde haberlerini çok daha kısa sürede yazdıkları belirlenmiştir.

Muhabirlik alanlarında, haber toplama sürecinde başvuru alan bir diğer teknik olarak yerinden haber toplama yönteminin de yeni mobil iletişim ortamlarında çok daha pratik bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Haber değeri yüksek çalışmalarda, diğer haber toplama tekniklerinin yerinden haber toplama yöntemi ile birlikte kullanıldığı görülmüştür. Yerinden haber toplama tekniğine başvurulurken, yeni iletişim ortamlarında yeni tarz iş birliği yapıldığı tespit edilmiştir. Haberin değerine göre, görevlendirilen muhabir sayısı ve kullanılan teknolojik araçlar değişebilmektedir. Araştırma yaptığımız dönemde hem haber değeri yüksek hem de haber değeri az olan haber üretim çalışmaları gözlemlenmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Türkiye'ye resmi ziyarette bulunan Hırvatistan Cumhurbaşkanı ile programı ve Türkiye Dışişleri Bakanı ile Lüksemburg Dışişleri Bakanının birlikte düzenlediği basın toplantıları ve yine Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Başkanının katıldığı belediye başkanları aday tanıtım toplantısı, haber değeri yüksek etkinlikler olarak ele alınmış, haberleştirilme sürecinde birden fazla muhabir görevlendirilerek, farklı iletişim araçları ve haber toplama teknikleri kullanılarak haberleştirilmiştir. Türk ve Hırvat Cumhurbaşkanlarının programları kapsamında düzenledikleri ortak basın toplantılarının haberleştirilme sürecinde, AA politika muhabirlerinin çalışmaları ele alınmıştır. AA, basın toplantısını çok hızlı şekilde haberleştirmek üzere toplantının yapıldığı mekânda 1 (bir), haber merkezinde ise 3 (üç) muhabir görevlendirmiştir. Basın toplantısından açıklamaları 10'ar dakikalık bölümler halinde yazmak üzere 3 (üç) muhabir, çok önemli ifadeleri flaş haber olarak yazmak üzere de ayrıca 1 muhabir daha görevlendirilmiştir. Sahadaki muhabir, toplantıyı bizzat salonda basına ayrılan bölümden takip etmiştir. Diğer 3 muhabir ise haber merkezinde, cumhurbaşkanlarının açıklamalarını canlı yayınlayan televizyon kanallarından izlemiştir. İş bölümüne göre sahadaki muhabir, açıklamanın ilk 10 (on) dakikası tamamlanır tamamlanmaz, konuşmanın bağlamı ve bütünlüğünü dikkate alarak en son kaydını aldığı cümleyi WhatsApp üzerinden haber merkezindeki muhabirlerden sıraya göre görevli kişiye aktarmış, daha sonra bulunduğu salondan notları ve ses kayıt

cihazındaki kayda göre haberini, dizüstü bilgisayarında 25 (yirmi beş) dakika içerisinde yazmıştır. Haber merkezinde açıklamaların ikinci 10 dakikalık bölümünün ses kaydını televizyon yayını aracılığıyla alan muhabir de aynı şekilde kendi bölümünü tamamladıktan sonra, en son haberinde kullanmak üzere belirlediği cümleyi sırada bekleyen görevli üçüncü muhabire aktarmayı planlarken, toplantı beklenenden kısa sürmüş ve böylece 2 ayrı parça haber yazılmıştır. Konuşmanın son bölümünü alan ikinci muhabir açıklamalar tamamlanana kadar canlı yayının ses kaydını almış, haberini yazdıktan sonra da metnin en altına "Bitti" ibaresini ekleyerek editöre haberini sunmuştur. Bu arada, flaş haberleri yazmakla görevli haber merkezindeki muhabir de açıklama esnasında 4 adet flaş cümle yazmış, toplantı devam ederken AA sisteminde yayınlanmasını sağlamıştır. 1'i sahada, 3'ü haber merkezinde 4 muhabir; 25 dakikalık basın toplantısında, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının uydu frekansı üzerinden yapılan canlı yayın, dizüstü bilgisayarlar, mobil internet, ses kayıt cihazları kullanarak 4 flaş, 2 ayrı parça haber üretmiştir. AA'da, buna benzer iş bölümü ve teknoloji kullanımı, CHP Genel Başkanının katıldığı aday tanıtım toplantısının haberleştirilme sürecinde de görülmüştür.

Yerinden haber toplama tekniğine başvuran AA alan muhabirlerinin; haberin kaynağında bizzat bulunarak gözlem yaptıkları, WhatsApp üzerinden haber kaynakları ve haber merkezi ekibiyle anlık etkileşim kurdukları, dizüstü ve akıllı telefon uygulamalarıyla not tuttukları, dijital ses kayıt cihazıyla habere ilişkin tarafların konuşmalarından ses kaydı aldıkları, 4.5G cihazı ve uydu frekansı üzerinden sahadan yapılan canlı yayını TV kanalı üzerinden takip ederek haberlerine dair bilgiyi topladıkları belirlenmiştir.

Canlı yayın ve mobil iletişim teknolojilerinin, yerinden haber toplama sürecinde, adliye muhabirliği alanı hariç diğer tüm muhabirlik alanlarında yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Adliye muhabirlerinin iş yükünün önemli kısmını oluşturan mahkeme duruşmalarında, ilgili kanuna göre canlı yayın ve mobil iletişim araçlarını kullanmalarının yasak olması nedeniyle geleneksel yöntemleri devam ettirdikleri belirlenmiştir. Adliye muhabirleri, dava duruşmalarını haberleştirme sürecinde gerekli bilgiyi yerinden haber toplama tekniğine göre edinirken kullandıkları temel araçlar, kalem ve kâğıt baskı defterdir. Bu durumun, haberciliğin çok hızlandığı bir dönemde adliye muhabirleri üzerinde ciddi baskı oluşturduğu gözlemlenmiştir. AA, muhabirlerinin üzerindeki bu baskıyı azaltmaya yönelik, önemli davaların duruşmalarında görevlendirilen muhabir sayısını artırarak iş bölümü yapılmasını sağlamaktadır. Nitekim araştırmanın yapıldığı dönemde kamuoyunun yakından takip ettiği terör örgütü FETÖ ile ilgili davaların duruşmalarında, en az 2 muhabirin görevlendirildiği görülmüştür.

3.3.3. Haber Metinlerini Düzenleme Yöntemleri

Haber metinlerinin düzenlenmesi, muhabirlerin kullandığı teknolojik araçların gelişim süreci içerisinde yapılmış, teknolojiyle etkileşim içinde olmuştur. Haberi yapılmak üzere edinilmiş bilgi, farklı kanallar aracılığıyla kamuoyuna aktarılmak üzere teknolojik araçlarla biçimlendirilmektedir. Gözlem verilerine göre AA'da muhabirler, haber metinlerini dizüstü ve tablet gibi mobil iletişim araçları üzerinden Google Chrome web tarayıcısı ile çalıştırılan, ajansın kendi imkânlarıyla geliştirdiği Haber Akış Sistemi v2'yi (HAS) kullanarak düzenlemektedirler. Haber metinlerinin düzenlenmesin de

muhabirlere birçok pratik yöntem sunan HAS v2; yazılı metinler oluşturma, çeşitli yazı tipi ve formatı seçenekleri, imla kılavuzuna göre yazı denetimi, üzerinde çalışılan haber metinlerini otomatik kayıt özelliği, haber metinlerini ilgili editör masasına anlık iletme, haberler üzerinde tashih işlemi, muhabirin yazdığı haber ile yayıncı tarafından gerçekleştirilen değişiklikleri kayıtlı olarak arşivleme, dijital ortamda farklı formatlarda kayıtlı yazılı metinlere ve görseller ile sistem arşivine erişim gibi fonksiyonları yerine getirebilmektedir. Mobil olarak kullanım olanağı bulunan bu sistemin, haber düzenleme işlemlerini hızlandırdığı ve muhabirlere yeni haber düzenleme yöntemi kullanma olanağı sunduğu görülmüştür. AA muhabirlerinin, haber metinlerini düzenlerken, öncelikli olarak haberin en önemli bilgisini içeren 1-2 cümleyi flaş haber olarak düzenleme yöntemlerine başvurdukları görülmüştür. AA muhabirlerinin kullandığı haber yazılım sisteminde flaş olarak sunulan haber, yayıncının dikkatini çekmesini sağlamak amacıyla ilgili editörlük masasında en üst sıraya, metin arka planı kırmızı renkli olarak yansımaktadır. Yayıncı, fark eder etmez üzerinde çalıştığı rutin haberi bekletip flaş haberi ele almakta ve gerekli kontrollerin ardından yayına vermektedir. Flaş haber, canlı yayın ve internet teknolojilerinin ortaya çıktığı dönemden beri haber medyasında yaygın bir şekilde kullanılmakta, ancak gerek mobil internetin yaygınlaşması gerekse canlı yayın teknolojilerindeki ilerlemeler, daha önce sadece 1 metin olarak düzenlenen haberlerin kısa sürede hedef kitleye aktarılabilmesi için birkaç parçaya bölünerek yazıldığı ve yayınlandığı görülmüştür. Hemen hemen her muhabirlik alanında, önemli bir gelişmeyle ilgili haber yapılırken birden fazla muhabirin iş birliği yaptığı ve en az 2-3 parça haber metni düzenlendiği tespit edilmiştir. Haber metinlerinin parçalı şekilde düzenleme amacının, haberin sunum sürecini hızlandırmak olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmamız kapsamında, flaşlarla birlikte haberlerin parçalanarak düzenlendiği haber üretim çalışmalarına adliye, diplomasi, politika ve ekonomi muhabirliği alanlarında rastlanmıştır.

Şekil 6. AA Muhabirlik Alanlarında Üretilen Haberler

Muhabirlik Alanı	Haberin Konusu	Düzenlenen Parça Haber Metni Sayısı	Flaş Haber Sayısı	Haberi yazan muhabir sayısı
Adliye Muhabirliği	FETÖ çatı davasında mahkemenin gerekçeli kararı	3	2	3
Ekonomi Muhabirliği	Ticaret Bakanının ihracat desteğiyle ilgili yazılı açıklaması	1	1	1
Politika Muhabirliği	Türk ve Hırvat Cumhurbaşkanı'nın ortak basın toplantısı	2	4	3
Eğitim Muhabirliği	ÖSYM Yönetim Kurulu toplantısı	1	0	1
Kültür-sanat Muhabirliği	"Sağırınların, İşitme ve Görme Engellilerin Görsel İşitsel Medya Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesi" konulu çalıştay	1	0	1
Sağlık Muhabirliği	Sağlık Bakanlığında "grip salgını" iddiaları ile ilgili açıklama	1	0	1

Spor Muhabirliği	Ankaragücü Spor Kulübü'nde teknik heyette değişiklik	1	0	1
Diplomasi Muhabirliği	Türkiye ve Lüksemburg Dışışleri Bakanları ortak basın toplantısı	2	1	3
Polis Muhabirliği	Ankara'da suç örgütüne yönelik operasyonu	1	0	2

3.3.4. Haberlerin Görselleştirilmesi

AA'da haberlerin görselleştirilmesinden foto muhabiri, kameraman ve grafiKERLER sorumludur. Sahadan fotoğraf ve video çekimi yapan foto muhabiri ve kameramanlar gerek mobil iletişim teknolojileri gerekse kamera kayıt ve fotoğraf makinası teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde üst düzey kalitede görseller elde edebilmektedir. Haberlerin görselleştirilmesi açısından ayrı bir yeri bulunan fotoğraf çekimi için AA Görsel Haberleri Yayın Yönetmenliğine bağlı Fotoğraf Haberleri Editörlüğü bünyesinde görev yapan foto muhabirleri tarafından ajansın tahsis ettiği Nikon ve Canon markalarına ait farklı modellerde dijital fotoğraf makineleri kullanılmaktadır. Saniyede 6 kare, 22.3 milyon megapiksel fotoğraf çekilebilen söz konusu markalara ait profesyonel dijital fotoğraf makineleriyle elde edilen fotoğraflar, makinenin body kısmında yer alan WIFI özelliği sayesinde anlık olarak da bilgisayara aktarılabilir. Dizüstü bilgisayarlarına aktarılan fotoğraflar, Photoshop programıyla boyut ve format ayarları yapılmakta ve muhabirlerin de kullandığı haber yazılım sistemi HAS v2'den ilgili haber başlığıyla ilişkilendirilerek Fotoğraf Haberleri Editörlüğü masasına aktarılmakta ve gerekli kontrollerin ardından yayınlanmaktadır. AA'da haberlerin bir diğer önemli görsel unsuru olan video görüntüsü ise kameramanlar tarafından Sony marka PXW-X200 model dijital kameralar kullanılarak elde edilmektedir. Gövdesi ufak tasarlanan, full HD XAVC Intra/Uzun GOP kayıt, MPEG HD 422 50 Mb/sn ve üstün görüntü kalitesi sunan söz konusu model kameralar, gelişmiş kablosuz özellikleriyle kullanım açısından önemli kolaylıklar sağlamaktadırlar. Uzaktan kontrol, dosya aktarımı, akıllı telefonlar ve tabletler üzerinden izleme ve akış gibi özellikler arz eden bu kameralarla elde edilen görüntüler, SD karta H.264 proxy video kaydı yapabilmektedir. İçeriğin düşük bant genişliğine sahip mobil ağlar üzerinden hızlı şekilde paylaşılması için küçük proxy video dosyalarını ana hat kaydından ayrı olarak oluşturmak da mümkündür. Kablosuz LAN modülüyle de video kameranın kablosuz işlevi etkinleştirilerek, internet yönlendiricilerini de bağlayarak yüksek çözünürlüklü dosyalar, bulut sunucusuna aktarılabilir. Bu olanak sayesinde sahada çekim devam ederken, bir taraftan da bilgisayar ortamına aktarılan görüntü üzerinde düzenleme işlemi yapılabilir. Fotoğraf makineleri ve video kameralar haberciler açısından kullanım kolaylığı sağlarken, bir taraftan da yüksek kalitede elde edilen fotoğraf ve video görüntülerinin işlenmesinin ve yayın merkezine transferinin dakikalar içerisinde yapıldığı görülmüştür. AA'da, fotoğrafta olduğu gibi video görüntüleri de mobil iletişim araçları üzerinden HAS v2'ye sunularak yayınlanmaktadır. Gerek görülmesi halinde önemli gelişmelere dair haberlerin görüntüsü, 4.5G cihazı üzerinden canlı da aktarılabilir. Mobil internet ve web teknolojilerinin ilk sürümlerinde, fotoğraf ve video gibi görsellerin transferi çok zaman alan işlemler olarak bilinmektedir. Yeni mobil ve web teknolojileri sayesinde görsellerin, haber merkez-

lerine gönderilme süreci hızlanmış ve kolaylaşmıştır ancak son dakika olarak verilen 1-2 cümlelik flaş haberle birlikte görselleri bir an önce haber merkezine iletmesi beklenen haberciler, çok kısa süreli bir gecikme yaşanması halinde bile anında uyarılmakta ve buna bağlı olarak büyük stres yaşama durumu olabilmektedir.

AA'da, haberlerin görselleştirilmesinde kullanılan içeriklerin önemli bir kısmı da haber kaynaklarının paylaştığı gönderilerden oluşmaktadır. Haber kaynağı konusunda bulunan önemli kamu kurum ve kuruluşları ile önemli sivil toplum örgütlerinin, faaliyetlerinin basında yer almasını sağlamak üzere haber bülteni ve görseller hazırlayan ekip istihdam ettikleri görülmüştür. Politika muhabirliği alanında Türk ve Hırvat Cumhurbaşkanlarının Ankara'da basına kapalı gerçekleşen baş başa ve heyetler arası görüşmelerinin fotoğraf ve video çekimleri, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı personeli tarafından yapılmış, File Transfer Protocol (FTP) sistemi üzerinden basınla paylaşılmıştır. Buna benzer uygulamalar tüm bakanlıklar, Türk Silahlı Kuvvetleri, YÖK gibi kuruluşların yanı sıra çeşitli sivil toplum örgütlerinin bünyelerinde oluşturulan basın birimleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Haber kaynaklarının haberlerin görselleştirilmesine katkısının, mobil iletişim teknolojilerinin sunduğu imkânlar sayesinde gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Yüksek çözünürlüklü video kamera görüntüsü ve fotoğraflar, çok kısa sürede FTP, WhatsApp ve e-posta hesapları aracılığıyla haber merkezleri ile paylaşılabilir.

3.3.5. Haberlerin Dağıtımı

Basın tarihinde, iletişim ve ulaşım imkânlarına göre şekillenen haber dağıtımı, mobil iletişim teknolojileriyle yeni bir düzlemde ve anlık olarak gerçekleştirilebilmektedir. Araştırmamız kapsamında AA muhabirlerinin, haberlerinin iletiminde mobil iletişim platformlarından yararlandıkları görülmüştür. Mobil akıllı telefon ve tanımlı 4.5G internet paketi, dizüstü bilgisayarla donatılan AA muhabirleri, sahada haber takibi esnasında kurumun tahsis ettiği bu cihazları da yanlarında bulundurmaktadırlar. Haber üretim süreci ele alınan muhabirlerin, sahada çalışırken, ofise dönmeden önce bulunduğu bölgeden haberleri ve görsellerini, 4.5G sistemine bağlı dizüstü bilgisayarları aracılığıyla HAS v2 üzerinden yayın merkezine iletmiş ve daha sonra bu sistem üzerinden de AA aboneleriyle çok kısa sürede paylaşmıştır.

AA'da, haberlerin anlık olarak dağıtımına politika, diplomasi, ekonomi ve adliye muhabirliği alanlarında rastlanmıştır. Politika muhabirliği alanında Türk ve Hırvat Cumhurbaşkanlarının görüşmeleri, diplomasi muhabirliği alanında Türk ve Lüksemburg Dışişleri Bakanlarının ortak basın toplantısı, ekonomi muhabirliği alanında Ticaret Bakanının ihracat desteğine yönelik yazılı açıklaması ve adliye muhabirliği alanında Fetullahçı Terör Örgütü'ne (FETÖ) yönelik operasyon ile FETÖ çatı davasının gerekçeli kararına ilişkin haber üretim sürecinde öncelikli olarak flaş cümleler, ardından haber metinleri yayınlanmıştır. Dakikalar içerisinde haberlerin yazılarak dağıtımının tamamlanmasının, muhabirlerin yeni iletişim ortamına uyum çabalarının sonucunda gerçekleştiğini ve buna göre yeni uygulamaların devreye alındığını belirtmek gerekir. Haberin dağıtım sürecinin hızlandırılması amacıyla gerek görüldüğünde 1'den fazla muhabir görevlendirilebilmekte ve haberler parçalanarak abonelere iletilmektedir. Araştırma

mız döneminde bu duruma örnek oluşturacak haber dağıtımı, politika ve diplomasi muhabirliği alanlarında gerçekleşmiştir. Mobil iletişim teknolojilerinin bu kadar gelişmediği 2000-2010 döneminde, araştırmacının da muhabir olarak görev yaptığı AA'da, flaş haber niteliğinde bir gelişme olmadığı sürece rutin programlar bütünlüğü bozulmadan tek bir haber metni içerisinde aktarılırken, araştırmamız kapsamında ele alınan bazı haber üretim çalışmalarında ise artık her yeni gelişmenin bekletilmeden ayrı bir metin halinde düzenlenerek dağıtıldığı belirlenmiştir. Muhabirlerin, takip ettikleri programla ilgili yeni bir gelişmeyi bekletmeksizin haberleştirdiği belirlenmiştir. Türk ve Hırvat liderlerin Ankara'daki programının her bölümü ayrı ayrı haberleştirilmiştir. Hırvat lider için 10 (on) dakika süren karşılama töreni, tören sonrasında aynı yerleşkede gerçekleşen baş başa ve heyetler arası görüşmeleri ve ortak basın toplantısı ile resmi yemek için ayrı haberler yazılarak kronolojik sıralamayla HAS v2 sisteminde yayınlanmıştır.

SONUÇ

Uygurlık tarihine bakıldığında, temel ihtiyaçlar ve gereksinimlerin daha kolay karşılanması amacıyla gerçekleştirilen her yeni icadın, ekonomiden kültür sanata, eğitimden sağlığa kadar hemen hemen her alanda değişime ön ayak olduğu görülmektedir. Birçok iş kolunda olduğu gibi muhabirlik mesleğinin icrasında da yeni gelişmelere uyum sağlanarak üretimde yeni teknolojik araçlar kullanılmıştır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sonucu ortaya çıkan bilgisayar ve internetin, medya sektöründe içerik oluşturma ve dağıtımın temel araçları arasında yerini almasının ardından, muhabirlerin çalışma alanlarında adeta bir evrim yaşanmıştır. Analog medya döneminde uzun süren ve bedenen yorucu bir sürecin sonunda tamamlanabilen haberlerin, bilgisayar ve internet teknolojisi sayesinde çok daha hızlı üretimi mümkün olmuştur. Haber üretimi, internete erişim imkânı sağlayan ve bir bilgisayarın hemen hemen tüm fonksiyonlarını yerine getirebilen akıllı telefonların piyasaya sürülmesiyle de çok daha fazla hızlanmıştır.

Mobil iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelerin, medya içeriklerini yeni platformlarda anlık olarak iletme olanağını sunmasına bağlı olarak içerik aktarımındaki artan hızın üretim ve tüketimi etkilediği birçok çalışmada ortaya konulmuştur. Medyada, özellikle gazetecilik alanında mobil iletişim teknolojilerinin etkisiyle yaşanan dönüşüme işaret edilirken, bu dönüşüm sürecinde alanın önemli faillerinden muhabirlerin çalışma alanlarındaki üretimlerinin çok daha pratik hale geldiği yönünde değerlendirmelere sıkça rastlanmaktadır. Bizim araştırmamızın sonucunda ise çıkarım yapılabilecek en önemli fikir, mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sonucu habercilik alanında ortaya çıkan yeni üretim pratiklerinin, muhabirlerin işini kolaylaştırmak bir yana onları üstesinden gelmeleri çok zor görünen yeni sorumluluklarla karşı karşıya bıraktığıdır.

Mobil internetin kapsama alanı ve hızının giderek artması, akıllı telefonların işlem kapasitesinin geliştirilmesi, WhatsApp gibi mobil iletişim uygulamalarının yaygınlaşması gibi mobil iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak muhabirlik pratiklerinde yaşanan değişimi inceleyen bu araştırmada, polis, adliye, sağlık,

eğitim, kültür sanat, diplomasi, ekonomi, politika ve spor muhabirliği alanlarının, mobil iletişim teknolojilerinin oluşturduğu yeni iletişim ortamlarında nasıl yeniden yapılandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Medya endüstrisinin koşulları, haberi oluşturan enformasyona erişim dinamiklerini belirleyen ekonomik, siyasi ve teknolojik koşullar, muhabirlik mesleğinin mevcut görünümünde, yapıma biçiminde etkili olan faktörlerden sadece birkaçıdır. Dolayısıyla muhabirlik alanının analizinde teknolojik değişimin sonuçlarıyla birlikte değişimin yaşandığı koşulların bütüncül bir yaklaşımla dikkate alınması önem arz etmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz araştırmamız kapsamında, örneklem olarak Türkiye’de devletin mali olarak desteklediği ve en fazla muhabir istihdam eden AA’da aktif olan muhabirlik alanları seçilmiştir. Bu basın kuruluşunda, alan muhabirlerinin mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bağlamında haber organizasyonu ve üretim süreci ile bu süreçte kullanılan yeni iletişim ortamları ele alınmış, muhabirlik mesleğinde yaşanan evrim sürecinin şu anki görünümü katımlı gözlem yöntemi kullanılarak ortaya konulmuştur.

Günümüzde hemen hemen her yeni gelişme, taşınabilir ve maliyeti çok yüksek olmayan 4.5G cihazı sayesinde canlı yayınlanabilmektedir. Sahadaki muhabirlerin canlı yayın sayesinde, haber merkezinden destek alabilmesi, haber kaynakları ile WhatsApp, Twitter gibi uygulamalar sayesinde her an etkileşim halinde bulunması, haberlerin hazırlanma ve yayınlanma sürecini çok daha fazla hızlandırmış, habercilikte hız çok daha farklı bir boyuta ulaşmıştır. Muhabirlerin habere erişim sürecinde kullandığı “insanlarla konuşarak haber toplama”, “ikincil kaynaklar kullanma” ve “yerinde haber toplama” teknikleri mobil iletişim ortamlarına uyarlanmıştır. Söz konusu üç haber toplama tekniğinde de kullanılan temel araç, WhatsApp iletişim uygulamasıdır. Sahada haber takibinde bulunan alan muhabirlerinin, haberin taraflarıyla WhatsApp üzerinden etkileşim halinde oldukları belirlenmiştir. Kullanılan teknolojik araçların haberi düzenleme ve iletme kapasitesine göre bu hız algısının değiştiği, özellikle mobil iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle haberin üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinin de bu hız algısına göre yeniden düzenlendiği anlaşılmıştır. Artık bir olay ya da etkinlik ilgili haberin birkaç dakika bile geçirilmeden, anlık olarak hedef kitleyle paylaşılması gerekmektedir. Eğer bir olay ya da etkinlik anlık olarak haberleştirilip aktarılamıyorsa hızlı habercilikten söz edilemez. AA’da, özellikle güvenilirliği tartışma konusu olan Twitter gibi duyuma ve söylentiye dayalı her bilginin anında paylaşılabilirdiği sosyal medya platformlarının hızının gölgesinde kalmama, yeni gelişmeleri anında bildirme çabası, muhabirleri neredeyse kendilerinin bile tam olarak kavrayamadıkları veya derinlemesine araştırma zamanı bulamamaları nedeniyle haber kaynaklarının sunduğu ölçüde bilgiyle yetinmek zorunda bıraktığını söyleyebiliriz. Haber kaynaklarının sunduğu bilgiyle yetinmek, haberlerin içerik açısından zayıf kalmasına neden olabileceği ve bu konunun da başka bir araştırmada ele alınabileceği düşünülebilir.

AA’da, muhabirlik alanlarında yerinden haber toplama yönteminin kullanıldığı çalışmalarda, mobil iletişim araçlarıyla yeni tarz iş birliği yapıldığı, önemli haberlerin çok boyutlu iş birliğiyle birden fazla muhabir görevlendirilerek hazırlandığı belirlenmiştir. Haberi yerinden takip eden muhabire, mobil 4.5G cihazı veya uydu frekansı üzerinden yapılan canlı yayın aracılığıyla haber merkezinde bulunan muhabir veya muhabirler tarafından destek verildiği görülmüştür. Mobil canlı yayın teknolojilerinden

yararlanma imkânı ve iş birliği sayesinde, haber çalışmaları çok kısa sürede, neredeyse programın gerçekleşme süresiyle eş zamanlı tamamlanabilmektedir.

Muhabir ve kaynak ilişkisine dair bulgular da AA muhabirleri ile haber kaynakları arasında karşılıklı bir bağımlılık söz konusu olsa da ilişkilerin daha çok haber kaynaklarının yönetiminde yürütüldüğünü göstermektedir. Çünkü WhatsApp gruplarına dâhil edilen kullanıcıları belirleyen taraf, haber kaynağı konumunda bulunanlardır. WhatsApp gruplarının tamamı, haber kaynağı konumundaki kurum ve kuruluşların basından sorumlu yetkililerinin denetimindedir. Basın sorumlusu yetkililerin onay verdiği alan muhabirleri, WhatsApp gruplarının katılımcısı olabilmektedir. Bazı WhatsApp gruplarında sadece haber kaynağı tarafından yetkilendirilen katılımcılar paylaşımında bulunabilmektedir.¹ AA muhabirlerinin, sorumlu oldukları alanda haber kaynakları tarafından oluşturulmuş tüm WhatsApp sohbet gruplarında yer alırken, bazı haber kaynaklarına ait sohbet gruplarında iktidar karşıtı yayınlarıyla öne çıkan Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinden muhabirlerin bulunmadığı görülmüştür. Haber kaynağı konumundaki kurum ve kuruluşların yetkilendirdiği basın sorumlularının, WhatsApp gruplarına dâhil olacak muhabirleri belirlerken, muhabirlerin bağlı oldukları basın kuruluşlarının yayın politikalarını da dikkate almış olduklarını söyleyebiliriz. Bu durum, haber kaynaklarının denetiminde kullanılan WhatsApp gibi yeni iletişim uygulamalarının, enformasyon yaptırımında bir araç olarak kullanılabilirdiğini de ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, AA muhabirlerinin takip etmekle sorumlu olduğu haber kaynaklarına ait WhatsApp gibi yeni iletişim ortamlarında mesai saatleri dışında da enformasyon akışının devam ettiği belirlenmiştir. Bu durumun yarattığı belirsiz mesai düzeni, özel hayat ve iş hayatı arasında olması gereken dengenin giderek daha fazla bozulması, muhabirlik mesleğini icra edenler açısından önemli bir sorundur. Haber merkezi ile haber kaynaklarının mesai saatleri dışında devam eden mesaj trafiğinde adeta sıkışık bir durumda bırakılan muhabirlik alanında, aynı koşulların devam etmesi durumunda, alanın failleri açısından mesleğe olan ilgiyi ve bağlılığı olumsuz yönde etkileyebilir. Bu hususta, mesleğin doğasında var olan mesai saatlerindeki belirsizliğin, muhabirlerin rutini haline dönüşmesini önleyecek bir çalışma düzeni ve sisteminin geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

¹ İçişleri Bakanlığı basın sorumlusunun polis muhabirlerine yönelik kurduğu WhatsApp sohbet grubu ile İYİ Parti basın sorumlusunun politika muhabirlerine yönelik oluşturduğu sohbet gruplarında, sadece sohbet grubunun yöneticileri paylaşım yapabilmektedir.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı, (2019a). AA Uluslararası Yapılanması, <https://www.aa.com.tr/uploads/userFilesShared/Anadolu-Ajansi-Global-Yapilanma.pdf>, Erişim Tarihi: 10.07.2019.

Anadolu Ajansı, (2019b). Devlet birimlerinin iletişim standartlarını Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı belirleyecek, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/devlet-birimlerinin-iletisim-standartlarini-cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligi-belirleyecek/1457467>, Erişim Tarihi: 21.10.2020.

Anderson, A. (2003). Environmental Activism and News Media. S. Cottle (Ed.), News, Public Relations and Power. London: Sage.

Başaran, F. (2010). İletişim ve Emperyalizm: Türkiye’de Telekomünikasyonun Ekonomi Politikası. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Bengi, H. (2012). Tarihsel Süreç İçinde Anadolu Ajansı’nın Özgün Kurumsal Yapısı (1920-2011). Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S 50, Güz 2012.

Castells, M. (2013). Ağ Toplumunun Yükselişi (3. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Coşkun, S. (2004). Kendi Anlatımlarıyla Duayen Gazeteciler 2. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Araştırmaları ve Uygulama Merkezi.

Erçin, D. (2018). Yeni Medya ve Gazetecilik Kimliğindeki Dönüşüm. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdoğan, İ. (2007). Pozitivist Metodoloji. Ankara: Erk Yayınları.

Furuncu, D. (2019). Haber Üretim Pratikleri Bağlamında Veri Gazeteciliği; Türkiye’deki Gazetecilerin Vergi Gazeteciliğine Yaklaşımı. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gönenç, Ö. (2001). Anadolu Ajansı’nın Teknik Donanımı. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, C.1, S.11, ss. 195-196.

Howard, A. B. (2017). The Art And Science of Data-Driven Journalism, Tow Center for Digital Journalism Publications, Columbia University, <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8Q531V1>, Erişim Tarihi: 23.01.2020.

İnuğur, M. N. (1993). Basın ve Yayın Tarihi. İstanbul: Der Yayınları.

Kamu Sermayeli İşletmeler Genel Müdürlüğü. (2018). Kamu İşletmeleri Raporu-2017, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/2017Kamu-%C4%B0%C5%9Fletmeleri-Raporu-1.pdf>, Erişim Tarihi: 10.07.2019.

Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kars, N. (2015). Radyo-Televizyon Haberciliği. İstanbul: Derin Yayınları.

Korkmaz, A. (1976). İletişim ve Tarih. Ankara: İmge Kitabevi.

Kurtuluş, K. (2010). Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Narin, B. (2015). Mobil Telefonlar ve Gazetecilik: Mobil Haber Üretimi ve Habere Mobilden Erişim, <http://inet-tr.org.tr/inetconf20/bildiri/45.pdf>, Erişim Tarihi: 08.12.2018.

Newman, N. (2019). Journalism, Media, and Technology Trends and Predictions 2019, https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/201901/Newman_Predictions_2019_FINAL_1.pdf, Erişim Tarihi: 24.02.2019.

Özbilgen, F. (2012). Yeni Habercilik Anlayışı ve Medya, BİA Haber Merkezi, <http://bianet.org/biamag/print/140951-yeni-habercilik-anlayisi-ve-medya>, Erişim Tarihi: 03.02.2020.

Sencer, M. (1989). Toplumbilimlerinde Yöntem. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Sloan, D. ve Parcell, L. M. (2002). American Journalism, History, Principles, Practices, Nort Carolina.

Şahin, M. (2014). Siyasal İletişimde Anadolu Ajansı'nın Rolü. İletişim ve Diplomasi, 1/3 (106), Ankara.

Westlund, O. (2012). Mobile News, Web: <https://doi.org/10.1080/21670811.2012.740273>, Erişim Tarihi: 24.02. 2019.